

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI

Delegatura w Bydgoszczy

LBY – 4101-10-03/2012

P/12/094

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI

Delegatura w Bydgoszczy

ul. Wały Jagiellońskie 12, 85-950 Bydgoszcz

T +48 52 567 58 00, F +48 52 567 58 60

lby@nik.gov.pl

I. Dane identyfikacyjne kontroli

Numer i tytuł kontroli	P/12/094 – „Profilaktyka narkomanii w szkołach”
Jednostka przeprowadzająca kontrolę	Najwyższa Izba Kontroli Delegatura w Bydgoszczy
Kontroler	1. Elżbieta Warda-Fereniec, główny specjalista kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr 83096 z dnia 8 października 2012 r. 2. Andrzej Kieszkowski, główny specjalista kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr 84071 z dnia 20 listopada 2012 r. (dowód: akta kontroli str. 1-4)
Jednostka kontrolowana	Państwowy Zespół Szkół Plastycznych, 85-066 Bydgoszcz, ul. Konarskiego 2, zwany dalej „Szkołą”.
Kierownik jednostki kontrolowanej	Elżbieta Szymańska, Dyrektor Szkoły. (dowód: akta kontroli str. 5-6)

II. Ocena kontrolowanej działalności

Ocena ogólna

Uzasadnienie oceny ogólnej

Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie mimo stwierdzonych nieprawidłowości¹ działalność kontrolowanej jednostki w zakresie planowania oraz wdrażania działań w obszarze profilaktyki narkomanii w latach szkolnych 2010/2011 i 2011/2012.

Ustalone w toku kontroli nieprawidłowości polegające na nierzetelnym dokumentowaniu przeprowadzonych zajęć nie zmieniły pozytywnego obrazu działań podejmowanych przez Szkołę w kontrolowanym zakresie, na który złożyły się w szczególności:

- planowanie działań profilaktycznych w oparciu o wyniki diagnozy zachowań problemowych wśród uczniów Szkoły;
- przygotowanie nauczycieli do przeciwdziałania narkomanii poprzez przeprowadzenie szkolenia kadry pedagogicznej w zakresie zagrożeń związanych ze środkami psychoaktywnymi;
- wdrożenie w okresie objętym kontrolą różnorodnych działań z zakresu profilaktyki narkomanii, w tym nowych narkotyków tzw. dopalaczy. W szczególności pozytywnie ocenia fakt zrealizowania wśród młodzieży Szkoły programu „Bezpieczne wakacje” i udział uczniów w programie profilaktyczno-edukacyjnym dla szkół gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych „Sztuka wyboru”, zorganizowanym przez Urząd Marszałkowski Województwa Kujawsko-Pomorskiego i Komendę Wojewódzką Policji w Bydgoszczy;
- współpraca Szkoły ze Strażą Miejską w Bydgoszczy.

¹ Najwyższa Izba Kontroli stosuje 3-stopniową skalę ocen: pozytywna, pozytywna mimo stwierdzonych nieprawidłowości, negatywna.

Jednocześnie NIK zwraca uwagę, że niezdefiniowanie w Szkolnym Programie Profilaktyki jego obszarów w sposób obiektywnie weryfikowalny za pomocą wskaźników, brak wskazania perspektywy czasowej programu oraz niekonkretnie sformułowanie zaplanowanych działań utrudnia rzetelną ewaluację programu, która winna być dokonywana w szczególności ze względu na osiągane rezultaty.

III. Opis ustalonego stanu faktycznego

1. Planowanie działań z zakresu profilaktyki narkomanii

1.1. Szkolny Program Profilaktyki

Opis stanu
faktycznego

Szkolny Program Profilaktyki (zwany dalej „SPP”) został uchwalony przez Radę Rodziców w dniu 27.09.2007 r., bez wskazania jego perspektywy czasowej. Kolejne modyfikacje SPP w wersji na rok szkolny 2010/2011 i w wersji na rok szkolny 2011/2012 zatwierdzone zostały do realizacji przez Radą Pedagogiczną Szkoły odpowiednio w dniu 30.08.2010 r. i w dniu 01.09.2011 r., stosownie do przepisów art. 54 ust. 2-4 ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty² oraz załączników nr 2 i 3 Statutu Szkoły³. Modyfikacje SPP nie dotyczyły obszaru profilaktyki narkomanii.

(dowód: akta kontroli str. 29-32, 33-34, 136-142)

Wg wyjaśnień Dyrektora Szkoły, SPP jest opracowaniem zbiorowym, tzn. nie została wyznaczona osoba do jego opracowania, a jego utworzenie i modyfikacja dokonana została przez członków Rady Pedagogicznej. Z wyjaśnień wynikało, że ujęte w SPP działania oparte były na założeniach przyjętych w opracowaniu Szkoły z sierpnia 2004 r. pod nazwą „Strategia działań wychowawczych i zapobiegawczych oraz system interwencji wobec dzieci i młodzieży w sytuacjach zagrożeń” sporządzonego na podstawie § 10 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 31 stycznia 2003 r. w sprawie szczegółowych form działalności wychowawczej i zapobiegawczej wśród dzieci i młodzieży zagrożonej uzależnieniem zwanym dalej „rozporządzeniem MENiS”⁴.

(dowód: akta kontroli str. 32)

1.1.1. W SPP nie planowano przedsięwzięć ujętych w programach profilaktycznych, których skuteczność została potwierdzona, np. zamieszczonych w Banku Programów Profilaktycznych Ośrodka Rozwoju Edukacji⁵, programów rekomendowanych przez KBPN⁶ lub zamieszczonych w bazie EMCDDA⁷. Według wyjaśnień Dyrektora Szkoły, nie korzystano z powyższych programów profilaktycznych. Uczniowie realizowali zadania praktyczne z zakresu profilaktyki w ramach współpracy z Regionalnym Centrum Onkologii, Szpitalem Obserwacyjno-Zakaźnym, Sanepidem, projektując i wykonując nadruki na koszulkach, torbach i plakatach społecznych, co było poprzedzone teoretycznym przygotowaniem do ich wykonania.

(dowód: akta kontroli: str. 38)

1.1.2. SPP został oparty na diagnozie zachowań problemowych występujących wśród uczniów Szkoły oraz ich przyczyn, a także ich potrzeb i oczekiwań. Diagnozy

² Dz. U. z 2004 r. Nr 256, poz. 2572 ze zm.

³ odpowiednio paragraf 6 załącznika nr 3 do Statutu Szkoły (Regulamin Rady Rodziców przy Szkole) i pkt 8.1.1 załącznika nr 2 do Statutu Szkoły (Regulamin Rady Pedagogicznej Szkoły)

⁴ Dz. U. Nr 26, poz. 226

⁵ Wykaz rekomendowanych programów profilaktycznych zamieszczony na stronie internetowej Ośrodka Rozwoju Edukacji www.ore.edu.pl (zakładka Wydziału ORE Wychowania i Profilaktyki → Wychowanie i profilaktyka → Programy profilaktyczne).

⁶ Krajowe Biuro do Spraw Przeciwdziałania Narkomanii

⁷ European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction (Europejskie Centrum Monitorowania Narkotyków i Narkomanii)

dokonano na podstawie przeprowadzonych w 2009 r. badań ankietowych wśród uczniów (144), dotyczących subiektywnego poczucia bezpieczeństwa. Wg diagnozy do głównych zachowań problemowych występujących wśród uczniów Szkoły należały m.in. sygnalizowane przez nich incydentalne kontakty z alkoholem (108, tj. 82,5% ankietowanych), papierosami (41, tj. 31,3% ankietowanych), narkotykami i dopalaczami (12, tj. 9,2% ankietowanych) oraz problemy z radzeniem sobie w sytuacjach zagrożenia. Wg wyjaśnień Dyrektora Szkoły działania w zakresie profilaktyki i zapobiegania negatywnym wpływom mają charakter psychoprofilaktyki zintegrowanej, tj. łączącej wpływy i oddziaływanie wszystkich osób zaangażowanych w proces wychowania (współpraca środowiska rodzinnego, szkolnego i rówieśniczego).

(dowód: akta kontroli str. 32)

1.1.3. W SPP ujęto siedem celów obejmujących działania z zakresu profilaktyki i promocji zdrowia oraz przyporządkowany im sposób realizacji oraz osoby odpowiedzialne. Celami działań profilaktycznych określonych w SPP były:

- 1) Zorganizowanie środowiska wychowawczego szkoły;
- 2) Profilaktyka dotycząca bezpiecznej drogi do szkoły;
- 3) Profilaktyka w zakresie bezpiecznych warunków nauki;
- 4) Działania na rzecz dbałości o frekwencję uczniów;
- 5) Promocja zdrowia i profilaktyka uzależnień, która obejmowała informowanie o szkodliwości środków i substancji uzależniających (nikotyna, alkohol, narkotyki i tzw. dopalacze), uświadamianie zagrożeń z nimi związanych i wskazywanie możliwościach zaradczych;
- 6) Profilaktyka agresji i przemocy w szkole;
- 7) Profilaktyka kreatywna.

W wersjach SPP na lata szkolne 2010/2011 oraz 2011/2012 wyszczególnione cele i przyporządkowane im działania przyjęto do realizacji na poziomie profilaktyki uniwersalnej i selektywnej. Profilaktyka uniwersalna skierowana była do wszystkich uczniów w określonym wieku, bez względu na stopień ryzyka wystąpienia zachowań problemowych i miała na celu przeciwdziałanie inicjacji poprzez dostarczenie odpowiedniej informacji oraz wzmacnianie czynników chroniących i redukcję czynników ryzyka.

Dla realizacji celu 5 określono następujące działania:

Lp.	zadanie i forma jego realizacji	osoby odpowiedzialne	termin
1.	realizowanie programów profilaktycznych i włączanie się w projekty z tego zakresu np. udział w ogólnopolskiej akcji „Dzień bez papierosa”, kampania „Szkoła bez przemocy”, akcja „Kolory życia” w ramach programu „Trzymaj formę”	całe grono pedagogiczne, ze wskazaniem na wiodącą rolę wychowawcy	według harmonogramów programów wychowawczych klas
2.	udostępnianie i eksponowanie na terenie szkoły materiałów poglądowych i informacyjnych dotyczących zapobieganiu uzależnieniom (również materiałów wykonanych własnoręcznie przez uczniów np. plakatów społecznych wykonanych na zajęciach z zakresu podstaw projektowania, na dyplom czy na konkursy graficzne);		
3.	zapoznanie młodzieży ze skutkami zażywania środków uzależniających;		
4.	rozwijanie umiejętności odmawiania, komunikowania się, rozwijania poczucia własnej wartości oraz wskazywanie możliwości rozwiązywania problemów powodujących powstawanie uzależnień;		

5.	prorowadzenie zajęć zapoznających młodzież z niebezpieczeństwami wynikającymi z przynależności do sekt		
6.	organizowanie spotkań dotyczących odpowiedzialności karnej nieletnich) z przedstawicielami Policji i Straży Miejskiej	pedagog	według harmonogramu Policji i Straży Miejskiej
7.	udostępnianie danych o dostępnych formach pomocy młodzieży zagrożonej uzależnieniem i innymi problemami oraz popularyzacja ich także podczas spotkań z rodzicami (ulotki, informacja w gablocie, informacja na stronie internetowej szkoły)	wychowawcy, pedagog	praca ciągła

Dla realizacji celu nr 7 określono następujące działania:

Lp.	Zadanie i forma jego realizacji	osoby odpowiedzialne	termin
1.	organizowanie i udzielanie pomocy uczniom zagrożonym uzależnieniem, niedostosowaniem społecznym oraz ich rodzinom poprzez objęcie ich wzmożoną opieką pedagoga i kierowanie do specjalistycznych placówek zajmujących się terapią oraz informowanie o takich placówkach	pedagog, wychowawcy klas	praca ciągła
2.	Edukacja nauczycieli i rodziców		
2.1	uwzględnianie tematyki profilaktyki uzależnień na zespołach wychowawczych i posiedzeniach Rady Pedagogicznej	przewodniczący zespołu wychowawczego, pedagog	wg harmonogramu prac zespołu oraz Rady Pedagogicznej
2.2	przekazywanie rodzicom informacji na temat zachowań ryzykownych oraz o możliwościach rozwiązywania problemów powodujących powstanie uzależnień	pedagog, wychowawcy	w czasie zebrań i spotkań z rodzicami uczniów

(dowód: akta kontroli str. 41-56)

W SPP założono prowadzenie jego ewaluacji poprzez systematyczne monitorowanie przebiegu realizacji zaplanowanych zadań przez obserwację zachowań uczniów, informacje uzyskane od nich w trakcie rozmów, wywiadów i dyskusji oraz analizę dokumentów szkolnych.

Analiza wybranych sześciu harmonogramów pracy wychowawczej⁸, opracowanych przez wychowawców klas: I i IV Państwowej Ogólnokształcącej Szkoły Sztuk Pięknych (POSSP), IIa i IIIa Państwowego Liceum Plastycznego (PLP) na rok szkolny 2010/2011 oraz dla klas IIIb i IVa PLP, na rok szkolny 2011/2012 wykazała, że dla realizacji celu nr 5 w harmonogramach ujęto następujące zadania:

- dla klasy I POSSP: pogadanki i dyskusje na temat niebezpieczeństw związanych z nałogami, z terminem realizacji od września do października 2010 r. oraz na temat zachowań asertywnych, z terminem realizacji styczeń – luty 2011 r. (nie podano planowanej formy realizacji zadania i planowanej liczby godzin zajęć); dyskusję na temat zwiększonej wrażliwości artystów, problemów z tego wynikających i sposobów unikania niebezpieczeństw, z terminem realizacji w miesiącach kwiecień-maj 2011 r. (nie podano planowanej liczby godzin zajęć); spotkanie z pielęgniarką szkolną i pogadanki na temat bezpieczeństwa w czasie wolnym od zajęć szkolnych (nie podano terminu realizacji);

⁸ wyboru klas dokonano z uwagi na to, że w ich dziennikach lekcyjnych nie odnotowano żadnych zajęć związanych z realizacją tematyki ujętej w SPP.

- dla klasy IV POSSP: zadanie zapoznania uczniów z zasadami bezpieczeństwa w szkole - nikotyna, narkotyki, a w zakresie profilaktyki zdrowotnej omówienie regulaminu pleneru graficznego oraz bezpiecznego zachowania się podczas wakacji (alkohol, nikotyna, narkotyki, niebezpieczne związki, sekty). Nie podano okresu realizacji powyższych zadań i liczby godzin zajęć;
- dla klasy IIIb PLP: udział uczniów w konkursach szkolnych i ogólnopolskich; praktyczne wykorzystanie wiedzy o zagrożeniach, narkomanii, sektach, anoreksji, nietolerancji, przy współpracy z nauczycielami (nie podano planowanej liczby godzin zajęć), termin realizacji - praca ciągła;
- dla klasy IVa PLP nie ujęto żadnych zadań;
- dla klasy IIa PLP: zagadnienie negatywnego oddziaływania używek na organizm, z terminem realizacji w styczniu 2012 r., przy udziale nauczyciela biologii (nie podano planowanej liczby godzin zajęć) oraz udział uczniów w konkursach i kampaniach społecznych promujących zdrowy styl życia i życie bez nałogów (okres realizacji uzależniono od kalendarza konkursów we współpracy z nauczycielami przedmiotów artystycznych); w ramach zagadnienia uświadomienia zagrożeń związanych z nałogami i uzależnieniami od narkotyków: przypomnienie tematyki zagrożeń narkomanią "Życie bez nałogów" (bezpieczeństwo i higiena postępowania) – z terminem realizacji we wrześniu 2011 r. i czerwcu 2012 r. (nie podano planowanej liczby godzin zajęć) oraz zapoznanie z instytucjami udzielającymi pomocy z zakresu uzależnień na terenie Bydgoszczy, termin realizacji - praca ciągła;
- dla klasy IIIa PSP: pogadanki tematyczne o szkodliwości środków dopingujących, termin realizacji - praca ciągła (nie podano liczby godzin zajęć).

(dowód: akta kontroli str. 70-124)

Ustalone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

Uwagi dotyczące
badanej działalności

NIK zwraca uwagę na ogólnikowość SPP, w którym nie podano tematów zajęć w odniesieniu do przyjętych zadań skierowanych do uczniów Szkoły, spodziewanych efektów poszczególnych zadań i nie wskazano, jaki poziom kształcenia miały obejmować. Nie określono także wskaźników umożliwiających mierzalność zadań przyjętych do realizacji w ramach wyznaczonych celów, form realizacyjnych (np. pogadanki, prelekcje, dyskusje, spektakle), miejsca realizacji (np. teren Szkoły, kino, teatr), środków (np. prezentacje werbalne, audiowizualne, pokazy) oraz planowanej liczby godzin. Ponadto harmonogramy pracy wychowawczej poszczególnych klas, zawierające uszczegółowienie zadań zapisanych w SPP, nie określały działania dotyczącego rozwijania umiejętności i wskazywania możliwości rozwiązywania problemów powodujących powstanie uzależnień oraz działania udostępniania i eksponowania na terenie szkoły materiałów poglądowych i informacyjnych dotyczących zapobieganiu uzależnieniom, tj. działań przewidzianych do realizacji w SPP.

Z wyjaśnień Dyrektora Szkoły wynikało, że kierując się wskazaniem publikacji „Budowanie szkolnego programu profilaktyki”⁹, za wystarczające uznano zawarcie w SPP kierunków działań realizowanych przez wszystkich nauczycieli, ponieważ zagadnienia profilaktyki uzależnień przewijają się na wszystkich etapach procesu dydaktyczno-wychowawczego. NIK zauważa jednak, iż szkolny zestaw programów nauczania oraz program wychowawczy Szkoły nie wyczerpują potrzeb w zakresie wskazania treści i działań o charakterze profilaktycznym, które – zgodnie

⁹ autorzy: Małgorzata Simm i Ewa Węgrzyn-Jonek, wyd. Rubikon, Kraków 2001 r.

z załącznikiem nr 4 do rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 23 grudnia 2008 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół¹⁰ - powinny być zamieszczane w programie profilaktyki.

(dowód: akta kontroli: str. 35)

W ocenie NIK brak założenia obiektywnie weryfikowalnych wskaźników osiągnięcia celów utrudnia właściwą ewaluację SPP i ocenę jego skuteczności. NIK nie podziela stanowiska Dyrektora Szkoły o nieadekwatności do charakteru Szkoły programów profilaktycznych o potwierdzonej skuteczności, zamieszczonych między innymi w Banku Programów Profilaktycznych Ośrodka Rozwoju Edukacji¹¹, programów rekomendowanych przez KBPN¹² lub zamieszczonych w bazie EMCDDA¹³. Programy te zostały opracowane dla poszczególnych grup wiekowych lub środowisk i profil nauczania jest tu bez znaczenia. Natomiast w sytuacji, gdy przeprowadzona w 2009 r. diagnoza wskazała na ryzyko używania narkotyków przez uczniów, wskazane byłoby poszukiwanie działań, których skuteczność została w sposób obiektywny zweryfikowana.

2. Plany doskonalenia nauczycieli

Opis stanu faktycznego

W ramach planów szkolenia nauczycieli na lata szkolne 2010/2011 i 2011/2012 nie przewidywano doskonalenia umiejętności profilaktycznych nauczycieli. Powyższe wg wyjaśnień Dyrektora Szkoły wynikało z tego, że doskonalenie nauczycieli konstruowane jest w oparciu o potrzeby nauczycieli i dyrekcji oraz ewentualne niepokojące zjawiska w szkole i wystarczające było przeprowadzenie szkolenia wewnętrznego nauczycieli w dniu 03.11.2010 r. przez pedagoga szkolnego w zakresie profilaktyki uzależnień.

(dowód: akta kontroli str. 127)

Ustalone nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

Uwagi dotyczące badanej działalności

NIK zwraca uwagę na brak szkoleń, o których mowa w § 2 pkt 5 rozporządzenia MENiS. Zdaniem NIK niewystarczające było ograniczenie się do jednorazowego szkolenia wychowawców klas w zakresie zagrożeń i niebezpieczeństw związanych z narkotykami i „dopalaczami”, przeprowadzonego w dniu 03.11.2010 r. przez Pedagogę Szkolnego.

3. Procedury postępowania w sytuacjach szczególnych zagrożeń

Opis stanu faktycznego

Zgodnie z wymogiem § 10 rozporządzenia MENiS w Szkole opracowano „Strategię działań wychowawczych i zapobiegawczych oraz system interwencji wobec dzieci i młodzieży w sytuacji zagrożeń” przyjętą do realizacji przez Radę Pedagogiczną w dniu 28.06.2004 r. Strategia uwzględniała działania wymienione w § 10 pkt. 1-13 rozporządzenia MENiS, za wyjątkiem wymienionych w § 10 pkt. 4 – „procedur postępowania w sytuacjach szczególnych zagrożeń związanych ze środkami odurzającymi i substancjami psychotropowymi, z uwzględnieniem zadań osób podejmujących interwencje”, które zostały ujęte w przyjętym do realizacji przez Radę Pedagogiczną Szkoły w dniu 27.08.2004 r. opracowaniu pod nazwą „Procedury postępowania Dyrekcji i pracowników Państwowego Zespołu Szkół Plastycznych im. Leona Wyczółkowskiego w Bydgoszczy i metody współpracy szkoły z Policją w sytuacjach zagrożenia przestępczością, demoralizacją,

¹⁰ Dz.U. z 2009 r. Nr 4, poz. 17

¹¹ Wykaz rekomendowanych programów profilaktycznych zamieszczony na stronie internetowej Ośrodka Rozwoju Edukacji www.ore.edu.pl (zakładka Wydział ORE Wychowania i Profilaktyki → Wychowanie i profilaktyka → Programy profilaktyczne).

¹² Krajowe Biuro do Spraw Przeciwdziałania Narkomanii

¹³ European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction (Europejskie Centrum Monitorowania Narkotyków i Narkomanii)

w szczególności narkomanią, alkoholizmem i prostytutką”. Zawierał on zgodne z modelowymi¹⁴ procedury postępowania wraz z określeniem czynności nauczycieli w przypadku wystąpienia sytuacji ujawnienia ucznia zagrożonego demoralizacją oraz przypadków podejrzenia, że na terenie Szkoły:

- znajduje się uczeń będący pod wpływem alkoholu lub narkotyków;
- nauczyciel lub inny pracownik Szkoły znajduje substancje przypominające narkotyk lub podejrzewa, że uczeń posiada przy sobie substancje przypominające narkotyk;
- uzyskano informację o popełnieniu przestępstwa ściganego z urzędu;
- ujawnienia przestępstwa na wniosek pokrzywdzonego;
- zaistnienia przestępstw ściganych z oskarżenia prywatnego.

(dowód: akta kontroli: str. 14-28)

Ustalone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

Ocena częściowa

Najwyższa Izba Kontroli pozytywnie ocenia działalność kontrolowanej jednostki w zbadanym zakresie.

2. Wdrażanie działań z zakresu profilaktyki narkomanii

2.1 Realizacja działań profilaktycznych

Opis stanu
faktycznego

Przeprowadzenie zajęć związanych z profilaktyką uzależnień zostało odnotowane w dziennikach dziewięciu klas w roku szkolnym 2010/2011 i siedmiu klas w roku szkolnym 2011/2012. W dziennikach pięciu klas w roku szkolnym 2010/2011 i w siedmiu w roku szkolnym 2011/2012 nie odnotowano przeprowadzenia takich zajęć. I tak w dziennikach były następujące adnotacje:

W roku szkolnym 2010-2011:

- klasa I POSSP „Bezpieczeństwo oraz odpowiedzialność karna nieletnich”,
- klasa II POSSP - „Sztuka mówienia NIE” oraz „Profilaktyka uzależnień”,
- klasa III POSSP - „Narkotyki-używk, co o nich wiemy. Jak skutecznie odmówić”,
- klasa V POSSP - „Uświadomienie zagrożenia związanego z nałogami” oraz „Stop dopalaczom – dyskusja”,
- klasa VI POSSP - „Dopalacze jako alternatywa narkotyków. Czy warto je zażywać”, „Zmiany w zachowaniu pod wpływem dopalaczy” oraz „Ryzyko związane z używaniem dopalaczy”,
- klasa I a PLP - „Dopalacze - co to jest, dlaczego jesteśmy przeciw”, „Bezpieczeństwo oraz odpowiedzialność karna nieletnich”,
- klasa I b PLP - „Cena zażywania narkotyków” cz. I i II, „Bezpieczeństwo oraz odpowiedzialność karna nieletnich”,
- klasa II a PLP - „Wpływ palenia tytoniu na organizm człowieka”,
- klasa II b PLP - „Przypomnienie WSO - strój szkolny, kultura osobista, używki”, „Wpływ palenia papierosów na organizm człowieka”, „Bezpieczne wakacje, jakich zagrożeń unikać”,
- klasa IV b PLP – „Dopalacze-używki” i „Dopalacze-zagrozenie dla życia”;

W roku szkolnym 2011-2012:

- klasa I POSSP - „Spektakl My dzieci z dworca ZOO”;
- klasa II POSSP - „Subkultury”;
- klasa III POSSP - „Subkultury-poszukiwanie siebie”;

¹⁴ modelowe procedury postępowania nauczycieli opracowane w ramach jednego z modułów Krajowego Programu Zapobiegania Niedostosowaniu Społecznemu i Przystępczości wśród Dzieci i Młodzieży.

- klasa IV POSSP – „Alkohol - jak odmówić” oraz „Papierosy są do ... Czy Pągowski ma rację?”, „Bezpieczeństwo oraz odpowiedzialność karna nieletnich”;
- klasa V POSSP - „Papierosy-zagrożenie dla zdrowia” oraz „Fakty i mity o THC - referat i dyskusja”;
- klasa I a PLP – „Uzależnienia-mechanizm i powody” oraz „Subkultury wśród młodzieży”;
- klasa I b PLP – „Spektakl My dzieci z dworca ZOO” i „Zjawisko narkomanii w kontekście przedstawienia”;
- klasa II b PLP – „Bezpieczeństwo oraz odpowiedzialność karna nieletnich”.

W dziennikach lekcyjnych klas: IV POSSP, III a, III b i IV a PLP w roku szkolnym 2010/2011 oraz w klasach: VI POSSP, II a PLP, III a i III b PLP oraz IV a i IV b PLP w roku szkolnym 2011/2012 nie odnotowano zajęć związanych z profilaktyką uzależnień.

(dowód: akta kontroli str. 128-134, 201)

W realizacji zadań ujętych w SPP przedstawiciele Straży Miejskiej przeprowadzili zajęcia pt. „Odpowiedzialność prawna nieletnich” dla uczniów trzech klas w roku szkolnym 2010/2011 i dwóch klas w roku szkolnym 2011/2012.

(dowód: akta kontroli str. 191-192)

Zagadnienia profilaktyki uzależnień były przedstawiane na zebraniach Rady Rodziców podczas omawiania programów profilaktycznych w dniach 05.11.2010 r. i 06.10.2011 r.

(dowód: akta kontroli str. 161, 170)

Na podkreślenie zasługuje realizacja opracowanego w Szkole w czerwcu 2010 r. programu profilaktycznego pn. „Bezpieczne wakacje”. Program przedstawiono uczniom wszystkich klas przed zakończeniem roku szkolnego. Zawierał on prezentację multimedialną pt. „Wakacje z myśleniem” (zagadnienia bezpieczeństwa i używek) wraz z materiałem pomocniczym przedstawiającym m.in. zagrożenia używania środków odurzających lub narkotyków.

(dowód: akta kontroli str. 143-159)

Uczniowie Szkoły brali udział w programie profilaktyczno-edukacyjnym dla szkół gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych, zorganizowanym przez Urząd Marszałkowski Województwa Kujawsko-Pomorskiego w Toruniu i Komendę Wojewódzką Policji w Bydgoszczy pn. „Sztuka wyboru”. Ideą programu było zwrócenie uwagi młodzieży, poprzez udział w konkursach i warsztatach, na problemy i zagrożenia czyhające na młodych ludzi. Laureatami pierwszej odsłony Programu (w 2011 r.) pod nazwą „Kręcę filmy a nie jointy” w grupie szkół ponadgimnazjalnych było trzech uczniów Szkoły, a wyróżnienia otrzymało dwóch uczniów.

(dowód: akta kontroli str. 159, 186-190)

Uwagi dotyczące
badanej działalności

Uwagi NIK dotyczą nieprzebiegania na godzinach wychowawczych zajęć z zakresu profilaktyki uzależnień przez wychowawców trzech klas spośród sześciu analizowanych (w roku szkolnym 2010/2011 klasa IIIb PLP; w roku szkolnym 2011/2012 klasa IIa PLP i klasa IIIa PLP), mimo ujęcia ich w harmonogramach pracy wychowawczej. Według wyjaśnień wychowawców powodem nieprzebiegania zajęć planowanych w harmonogramach było informowanie uczniów o szkodliwości środków i substancji uzależniających podczas innych zajęć lekcyjnych.

(dowód: akta kontroli str. 67, 74, 98, 104, 111, 119)

Zdaniem NIK nierealizowanie przyjętych przez wychowawców planów wynikało z niejednoznacznego określenia w SPP sposobu realizacji wyznaczonych zadań, a także braku mierników stopnia osiągnięcia przyjętych celów.

Ustalono
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następującą nieprawidłowość:

W trzech przypadkach przeprowadzenie zajęć dydaktycznych związanych z profilaktyką narkomanii nie zostało rzetelnie udokumentowane w dziennikach lekcyjnych. Dotyczyło to nieodnotowania w dziennikach lekcyjnych zajęć pt. „Odpowiedzialność prawna nieletnich” przeprowadzonych przez przedstawicieli Straży Miejskiej dla uczniów klas: Ia PLP i Ib PLP, w dniu 03 marca 2011 r. i dla uczniów klasy IIb PLP, w dniu 20 kwietnia 2012 r. Jednocześnie nauczyciele poświadczali podpisami realizację innych tematów zajęć. Nieodnotowanie zajęć przeprowadzonych przy udziale Straży Miejskiej stanowiło naruszenie § 7 ust. 3 rozporządzenia Ministra Edukacji i Sportu z dnia 19 lutego 2002 r. w sprawie sposobu prowadzenia przez publiczne przedszkola, szkoły i placówki dokumentacji przebiegu nauczania, działalności wychowawczej i opiekuńczej oraz rodzajów tej dokumentacji¹⁵, zgodnie z którym w dzienniku lekcyjnym odnotowuje się obecność uczniów na poszczególnych zajęciach edukacyjnych oraz wpisuje się tematy przeprowadzonych zajęć edukacyjnych, a przeprowadzenie zajęć edukacyjnych nauczyciel potwierdza podpisem.

(dowód: akta str. 174-176, 179-181, 191-192, 194, 196-199)

Brak zapisów o przeprowadzonych zajęciach ze Strażą Miejską nauczyciele wyjaśnili zapomnieniem (klasa Ia), brakiem miejsca do zapisu w dzienniku lekcyjnym (klasa Ib).

(dowód: akta str. 173, 177-178, 195, 201)

2.2. Działania profilaktyczne zaproponowane szkołom przez MEN w zakresie profilaktyki używania nowych narkotyków tzw. dopalaczy

W przygotowaniu do ujętego w SPP od roku szkolnego 2011/2012 zagadnienia profilaktyki zagrożeń związanych z substancjami psychotropowymi, tzw. „dopalaczami”, nie korzystano z materiałów przedstawionych przez Ministerstwo Edukacji Narodowej¹⁶, lecz wykorzystano materiały Krajowego Biura Przeciwdziałania Narkomanii¹⁷, umożliwiające opracowanie materiałów szkoleniowych, prezentacji i danych teleadresowych instytucji pomocowych.

(dowód: akta kontroli str. 64-65)

Zagadnienia profilaktyki uzależnień były przedstawiane na posiedzeniach Rady Rodziców i na zebraniach z rodzicami podczas omawiania programów profilaktycznych w dniach 05.11.2010 r. i 06.10.2011 r. Rozdana została rodzicom ulotka z danymi teleadresowymi instytucji pomocowych, umieszczona również na stronie internetowej Szkoły.

(dowód: akta kontroli str. 66, 161, 170)

Ustalono
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

¹⁵ Dz. U. Nr 23, poz. 225 ze zm.

¹⁶ opracowanie z marca 2011 r. pod nazwą „Profilaktyka używania nowych narkotyków tzw. dopalaczy przez młodzież”. Oferta działań profilaktycznych adresowanych do dyrektorów szkół, kadry pedagogicznej, rodziców, uczniów oraz organów prowadzących”

¹⁷ portale www.dopalaczefinfo.pl i www.kbnp.gov.pl

2.3. Ewaluacja końcowa SPP

Na koniec każdego roku szkolnego na posiedzeniach zespołu wychowawczego przeprowadzano ewaluację SPP wykorzystując jako narzędzia obserwację zachowań uczniów, wnioski nauczycieli, informacje uzyskiwane od uczniów, rodziców oraz spostrzeżenia dokonane przez pedagoga.

(dowód: akta kontroli str. 39, 59, 182-185, 193)

Ustalono
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

Uwagi dotyczące
badanej działalności

Zdaniem NIK niewystarczające jest udokumentowanie prowadzenia ewaluacji SPP. Dokonujący ewaluacji Zespół Wychowawczy nie ocenił skuteczności realizacji poszczególnych działań i nie zwrócił uwagi na niepełną realizację zadań w odniesieniu do profilaktyki uzależnień, przyjętych przez wychowawców klas w harmonogramach pracy wychowawczej.

2.4. Podejmowanie działań interwencyjnych oraz organizacja i udzielanie pomocy psychologiczno-pedagogicznej

Opis stanu
faktycznego

W okresie objętym kontrolą na terenie Szkoły nie miały miejsca zdarzenia dotyczące używania, posiadania lub rozprowadzania wśród uczniów środków odurzających, w związku z tym nie podejmowano działań interwencyjnych.

(dowód: akta kontroli str. 171-172, 193)

Uczniowie Szkoły i ich rodzice zostali poinformowani przez wychowawców i Pedagogę Szkolnego w formie ustnej i poprzez rozdanie ulotek o możliwości korzystania z oferty specjalistycznych placówek funkcjonujących na terenie Bydgoszczy, zajmujących się profilaktyką, terapią, terapią rodzin osób uzależnionych.

(dowód: akta kontroli str. 66, 161, 169)

Ustalono
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

Ocena cząstkowa

Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie mimo stwierdzonej nieprawidłowości działalność w badanym obszarze.

IV. Uwagi i wnioski

Wnioski pokontrolne

Przedstawiając powyższe oceny i uwagi wynikające z ustaleń kontroli, Najwyższa Izba Kontroli, na podstawie art. 53 ust. 1 pkt 5 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli¹⁸, wnosi w odniesieniu do profilaktyki uzależnień o:

1. Określenie w Szkolnym Programie Profilaktyki działań w sposób umożliwiający mierzalność ich realizacji.
2. Wyegzekwowanie ujęcia w harmonogramach pracy wychowawczej zadań wynikających z działań przyjętych w Szkolnym Programie Profilaktyki, ze wskazaniem form i terminów realizacji.
3. Zapewnienie rzetelnego dokumentowania w dziennikach lekcyjnych przeprowadzonych zajęć oraz dokumentowania prowadzonej ewaluacji Szkolnego Programu Profilaktyki.

¹⁸ Dz.U. z 2012 r., poz.82

4. Pełną realizację przez wychowawców postanowień Szkolnego Programu Profilaktyki.
5. Uwzględnienie profilaktyki uzależnień w planach doskonalenia nauczycieli.

V. Pozostałe informacje i pouczenia

Prawo zgłoszenia
zastrzeżeń

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach; jeden dla kierownika jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

Zgodnie z art. 54 ustawy o NIK kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do dyrektora Delegatury NIK w Bydgoszczy.

Obowiązek
poinformowania
NIK o sposobie
wykorzystania uwag
i wykonania wniosków

Zgodnie z art. 62 ustawy o NIK proszę o poinformowanie Najwyższej Izby Kontroli, w terminie 14 dni od otrzymania wystąpienia pokontrolnego, o sposobie wykorzystania uwag i wykonania wniosków pokontrolnych oraz o podjętych działaniach lub przyczynach niepodjęcia tych działań.

W przypadku wniesienia zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, termin przedstawienia informacji liczy się od dnia otrzymania uchwały o oddaleniu zastrzeżeń w całości lub zmienionego wystąpienia pokontrolnego.

Bydgoszcz, dnia grudnia 2012 r.

Najwyższa Izba Kontroli
Delegatura w Bydgoszczy

Kontroler
Elżbieta Warda-Fereniec
Główny specjalista k.p.

Dyrektor
Jarosław Wenderlich

.....
podpis

Kontroler
Andrzej Kieszkowski
Główny specjalista k.p.

.....
podpis

.....
podpis